

Pol Mon Galeisiya Wumb Połpu Kindim

Galeisiya Wumb Muljung Konu Pol Mon Endi Połpu Kindim

¹ Na Pol, Gos nge ek se andił wu. Wumb endi na to tonu kindangin kin, onenj mon. Nga wumb endi, na Gos nge ek ei se andił ni kin, kindnenjing mon. Ba Jiisas Kraiss kin, Arim Gos eim Jiisas Kraiss tukpu ełe tor sipi kin, er konj kindim. Ei eim na kongun ełe enjii nipi kin, kindang pup end. ² Na Pol ni, engnan noł kin ouni ya mołpun kin, sin pipe ei połpun, enim Galeisiya konu ełe, Gos nge tiłap ełe wumb muljung konu ełe kindinmin.

³ Sinim nge Erinjpin Gos ni, Jiisas Kraiss Owundu eim, enim kin noman ka ngopu, noman emin ngang kin, mułngii.

⁴ Jiisas Kraiss eim Arim Gos nge noman ełe ekii sipi kin, kongun erim. Erpi kin, eim nge noman konj ei, si kindpi kin, sinim nge oł kis ei, kil ngopu si kindim. Si kindpi kin, eim ya mani mei ełe, oł kis sinim kin pinermba ni, si kindim. ⁵ Yi mił peng, piipin kin, sinim eim embe kunum kunum ambił tonu kind mułmun ei, keimi pimba.

Gos Ek Ka Endeim Mendpił Palim

⁶ Enim enmin oł ei, na piip kin, mund mong end. Yi nge, Kraiss nge noman ka ngopu kin, Gos enim sipi, nga orung sim. Pe sikir enim eim ek ka buł ngok, si kindik kin, ek ka kanim endi eipi ei

piik kin, ekii sinmin. ⁷ Ba ek ka eipi endi pinalim mon. Wumb kombur enim nge noman eġe to eipi eipi kindik kin, ek kanim kanim nik enmin. Nga Krai nge ek ka wii ei nik eim eipi eipi kindmin nik enmin. ⁸ Ba sin sinim ek ka yi miġ paġim ei, ni tor kindpin ermin ei min, tonu epin nge enjel endi opu ek ka nimba ei, sin ok Gos nge ka ei, enim kin ni tor kindpin miġ kapġi, pinerim kin, wu ei eim am ba. ⁹ Kumb ok, sin ek ni poru nipin kin ek ei nge, yi miġ pe, na nga nip enim ngond. Pe wu endi enim kin ek ka nipi, enim ngumba ei nipi ngang kin, sin Gos ek ka ok enim kin ngunjpun miġ ei, endi pinarpi nim kin, wu ei eim am ba ku.

¹⁰ Yi erang kin, na pe nind ek ei, enim wumb na kin noman ka piik, ngungii min; Gos na kin noman ka piipi ngumba min; nga na wumb noman eġe kom tunj min; na wumb nga kom tunj pim kin, kapġi na Krai nge kongun wu mulermbii mon.

Gos Eim Pol To Tonu Kindang Kin, Eim Nge Kongun Wu Moġum

¹¹ Engnan noġ, na enim ek kun kanip nip ngond ek ka ei, na enim ok kanip ninj miġ ek ei, wu endi nge ek ka ei mon. ¹² Na wumb endi kin ek ka ei sinenj mon. Nga wumb endi na andan topu ngunerim mon mendpiġ; ba Jiisas Krai eim koi erpi pim ek ka ei, na andan topu ngum.

¹³ Na kumb ok erir oġ ei, enim piinmin; kunum ei, Jura wumb eġmin oġ ei, ekii sip enj ei, enim pii poru ninjing. Na Gos nge tiġap wumb ei, oġ embin tui erip ngoġ. Ngop kin, na noman eġe, nga top kis er poru niġ ku. ¹⁴ Ei nam nge wu su ende ombu

men tok elmin ol ei, to mani kindil; na nge wumb tilap ende ei si kindip kin, Jura wumb elmin ol ei, ekii sil. Nam nge kupnan nol men tok elmin ol ei minj, dinga pup ekii sip pul.

¹⁵⁻¹⁶ Ba kumb ok, na nam minan mingnerim kunum ei, Gos na to tonu kindpi mundrum. Ei nga, Gos nge noman ka na kin ngopu kin, na wii topu, sipi orung sim. Yi mil peng kin, eim ka piipi kin, eim nge kingam ei, na andan tum. Tang, na piip kin, wumb tilap eipi ei, ek ka ei, nip ngumbii nge ngum. Eim na andan tum kunum ei, na wumb endi na nipe epi mil endi ermbii ei, kii sip yi enenj mon. ¹⁷ Na Jerusalem konu owundu ele, ok puneramb kin, wu kopur na nge ek se endngii wu kombur, ok muljung ei, kii sip punenj mon; ba na Areipiya mei konu owundu ele, ok punj. Nga orung op kin, Damaskas konu ele orung onj. ¹⁸ Ekii se kung ngii tekliki o pang kin, Jerusalem konu ele tonu pup, wu endi embe Piisa eim mulum konu ele ek tang mulambil. Mulambil kin, kongun tal nga angil mong endeim o pum. ¹⁹ Ba na Gos nge ek se andilmin wu nga endi kinenj; ba Jeims ei eim Jiisas Owundu nge angim molum. Molum ei, Jeims kin Piisa tal mendpil na kenj.

²⁰ Ek ei na akip polup kin, enim ngond ei keimi! Gos eim na kanpi molum. Na enim kin ek kend top ngunand mon.

²¹⁻²² Ekii se nga na pup, Siriya konu ele pup kin, nga Silisiya konu ele tonu punj. Ba Juriya mei konu ele Gos nge tilap wumb ele, Krais kin tuk ok molmun. Wumb na Pol nge kumb ningil ele kan kun enenjing. ²³ Ba en enim ek yi mil mendpil

piiłmin. “Kumb ok wu ei, eim sinim pii gii wumb oł embin tui ngum. Ba pe eim pii gii nipi kin, er endrim ek ei, akip Gos nge ek ka ei ni tor kindim pii gii ei, ok to kis er endim ek ei nim.” ²⁴ Yi mił erang, Gos na kin erim mił ei, na enj wumb piinmin. Yi erang kin, Gos eim embe ambił tonu kindinmin.

2

Gos Nge Ek Ka Se Andilmin Wumb Ei Ok, Pol Kin Noman Ende Kindnjing.

¹ Na kung ngii engki nga kapil kapli moł kindip, na Banapas kin Jerusalem konu ełe nga sil tonu bil ni punjpuł. Pe na Taisis sini, kin sin ouni punjpun. ² Gos eim na andan tang, “Pui!” neng, na punj. Nga eim nge ek ka ei na nip wumb tilap eipi ngumbii nge punj. Gos eim na andlam ełe andan topu ngum ei, na wumb peng pepi noman pim. Wumb ombu kin ek nip andan top ngunj ei, na nam yi ni piinj. Mon pim kin, nam kongun tilap eipi wumb kin, pe end ei kin, nga ok enj kongun ei, wii mił ba ni piind. ³ Ba Taisis eim na kin ouni mołum wu ei, Griik wu mołum. Kunum ei, sin kułou tunjpun ei, Taisis ngenj kopisngii ek dinga ei, wumb ninenjing mon. ⁴ Ba nimbił erang enginjin noł mił, ek kend wumb kombur, koi erik kin, tuk ołmun ku. Ok Jiisas Kraiss nge oł, sinim wii mołmun ngum oł ei, waning kan singii nge onjung. Jiisas Kraiss eim, sinim nge lo ek ei, kan ngopu ambił gii ni mułum ei, tor sipi kindang kin, sinim wii mołmun. Wumb ombu nga, sinim Kraiss kin wii mołmun ei, nga kan ngungii nge enmin.

⁵ Ba kunum olt mon, sin Taisis eim ngenj kopsik erngii andlam ele, aki topun ni ngonenjpin mon. Nga sin en enim ek ei, endi ekii sinenjpin mon ku. Yi mił erang, sin yi piinmin, Jiisas nge ek ka ei, dinga pepi mołpu kin, enim kin kunum kunum pepi mułmba. ⁶ Wu kombur en enim, wu num mołmun wumb ni piinjing wumb ei, en enim nipe embe pałim wumb ei, na kin epi wii mił pałim ni piind. Gos eim wumb num embe pałim wumb ei, ni kinalim mon. Wumb pei ende mił mołmun ni kaninim. Wumb ei embe pałim wumb ombu, ek nga nik kin, na paki tok, ek nga nik ngonalmın mon. ⁷ Ei mon mendpił! Ba en enim piik poru ninmin. Pe Gos na kindang pup kin, wumb tiłap eipi kin, Gos eim ek ka ei nip kin, ngumbii nge kindang, na onj. Yi mił ku, Gos Piisa kindang kin, Jura wumb kin ek ka nimba nge pum. ⁸ Yi mił ku, Gos eim Piisa dinga ngang pupu kin, Jura wumb kin ek ka se andiłmin wu mił, kongun erpi mułmba nipi kindim. Nga na Gos eim yi ku, na dinga ngang kin, wumb tiłap eipi kin, ek ka se andiłmin wu mił, kongun ermbii nipi kindim. ⁹ Yi ku, Jeims ni, Piisa ni, Jon en enim Gos nge tiłap wumb kin wu num, paki dinga mił wumb, yi ni piinjing. Piik kin, en enim pii poru nik enjing ei, Gos eim na kin noman ka ngopu kin, eim na kongun ermbii nge ngum. Yi mił peng kin, en enim Banapas kin, na teł angil sinjing ei, enginjpin noł mendpił mił, angil sinjing. Sin noman ende kind piipin kin, ek yi ninjpin. Sił, Pol Banapas teł, kaplı wumb tiłap eipi kin, pu mołpuł kin, kongun ermbił ei, Gos ek ka ni tor kindmbił. Nga en enim yi mił ku, Jura wumb kin puk, Gos

ek ka ni tor kindik erngii ku. ¹⁰ Wu num ombu en enim, ek endeim mendpił sił kin yi ninjing. Elip wumb epi sinerang mołmun wumb ei kin, kaimb singił oł ei nge, na noman ngunj. Yi mił erang, na kongun dinga yi nge ermbił.

Piisa Oł Kis Ełim Mił Er Pol Piipi Ni Tor Kindim

¹¹ Pe Piisa Andiok konu ełe om kunum ei, na Pol eim kun kanip kin, ek to kindinj. Nimbil erang Piisa eim mong sim. ¹² Mong seng kin, Jeims eim nge wumb kombur kin sipi, tu wunerim kunum ei, Piisa eim wumb tiłap eipi kin kuni ende nołum. Ba pe, Jeims wumb tiłap tor wangin kin, Piisa eim mund mong erpi kin, nga eim wumb tiłap eipi kin mulerim, mon. Nimbil erang eim tungu erpi kin, Gos nge tiłap wumb ngenj kopsik ełmin oł ei nge, wumb tiłap eipi wumb ei kin, dinga kindik, erngii enjing. ¹³ Nga eipi Jura wumb Piisa kin, en enim oł kend tok, yi ełmin ku. Erik kin, nga ekii se Banapas si pangin kin, oł kis ombu erangin kin, Banapas eim ekii sipi erim ku. ¹⁴ Ba na kenj ni, wumb en enim andlam kun endnarik kin, Gos nge ek keimi ei, ekii sinenjing ku. Pe Piisa wumb mulnjung konu ełe, kanip yi nind. “Piisa nim Jura wu; ba wumb tiłap eipi ełmin oł ei, nim ekii se en. Ei nim Jura wu mił mulalin mon! Pe nim nimbil erang, wumb tiłap eipi ei, Jura wumb ełmin oł mił ei, erei nin?”

Wumb Endi Eim Jiisas Kin Pii Gii Nimba Ei Wu Kun Ka Mendpił Mułmba

¹⁵ Keimi, sinim Jura wumb menjpin mengim tonu onjpin mił mołmun. Sinim wumb yi mił mołmun wumb tiłap eipi oł kis ełmin wumb ei,

yi mił sinim mon. ¹⁶ Ba sinim piinmin; Gos eim sinim lo ek ei, ekii sinmin ei nge, oł kun ka mił wumb kinanim mon! Nga lo ek ekii sinmin ei, Gos eim wumb ei, wumb kun pa ninanim mon. Ba wumb endi eim Krai Jisas kin pii gii nimba ei, Gos eim wumb ei kin, kun ka pa yi nimba. Pe sinim Krai Jisas kin pii gii ni poru ninjpin ei nge, Gos sinim wumb kun ka mołmun nimba. Ei nge, Krai kin pii gii nimin ei, lo ełe nge mon! Nimbił erang wumb endi, eim lo ek ei endi ekii sipi erim kin, ełe nge, Gos eim wu endi ei, wu kun ka mołum, pa ninermba mon! ¹⁷ Ba sinim Krai kin pii gii ninjpin kin ei nge, kapli Gos eim sinim kun ka kenmba ni, yi piimin. Nga ekii se, sinim wumb tilap eipi mił, oł kis erpin mołmun. Kapli kunum ei, sinim yi nimin, Krai eim oł kis ei nge, kongun ełim wu nimin min? Ei mon mendpił!

¹⁸ Pe na lo ek endi, ambił piltan top si kindmbii ei, nga er ka sikir enj kin, wumb en enim yi piingii, ‘Wu ei, oł kis ełim wu,’ ni piingii. ¹⁹ Yi erang, lo ek ei na tang, na kołup poru ninj lo ek ei, nga na kan ngunermba mon. Ełe nge, na Gos kin konj ouni mułmbii. Pe na Krai Jisas kin ond peri ełe, ouni kuls poru nim. ²⁰ Pe akip na konj kunum kunum moł konj ei, na nge mon; ba Krai eim na noman tuk ełe mułang kin, na konj kunum kunum moł. Pe na ya mei ełe and moł ei, pii gii peng and moł. Mołup kin, Gos kingam kin pii gii nemb kin, Gos eim kingam ei, na kin kaimb sipi, eim nge noman konj ei, si kindpi kin, na paki tum. ²¹ Na Gos nge noman ka ei, na wak tunand mon. Pe lo ek ei erpi kin, wumb Gos kin kun ka mulnjung kin, Jisas kołpu poru nirim ei, eim wii mił kołpu poru nirim

min? Ei mon!

3

Lo Ek Kin Pii Gii Oł Ei Ekii Silmin

¹ Enim Galeisiya wumb owuł owuł mendpił mołmun. Sin enim Jiisas Kraias andan to poru ninjpin. Ei mił, eim ond peri ełe kułum ei, enim yi mił kenjing. Pe wumb nii endi enim neng kin, enim noman wulu pang mołmun? ² Na enim kin, epi endi kii simbi end. Enim Gos nge Gui Ka sinjing ei, er sinjing mił nenj? Enim lo ek ei, ekii sik ei nge, enim sinjing min? Nga enim Gos nge ek ka ei piik sik kin, pii gii nik ei nge Gos nge Gui Ka ei nge sinjing min? ³ Pe enim wumb noman wulu pang mił mołmun min? Enim kumb se Gos nge Gui Ka ełe noman konj er sinjing; ba pe enim ngenj ok nge kin, wumb dinga tonu ok kin, er poru ningii enmin min? ⁴ Pe ok oł owundu kanim kanim enim kin tonu orum ei, enim wii sinjing min? Ba na ni piind ei, enim oł ei, wii mił enerik mon. ⁵ Nimbil erang, Gos eim nge Gui Ka ei, enim ngopu kin, nga enim kin jep oł endi andan topu erim ei, enim lo ełe nge kongun enmin min? Nga enim eim nge ek ka ei, pii gii ninjing min? ⁶ Gos nge ek ka yi ninim,

“Eiparam Gos kin pii gii neng kin, Gos eim yi nim, ‘Eiparam nim pii gii ei je erang kin, nim wu kun mendpił mołun,’ ” pa nirim.

⁷ Yi mił ku, enim piingii ei, Gos nge ek ka ełe pii gii ningii wumb ei, Eiparam kingam ambilam noł mendpił mułngii. ⁸ Kumb ok, Gos eim piirim wumb tilap eipi endi, Gos eim nge ek ka ełe, ekii se pii gii ningii ni piirim. Gos wumb ei kin, wumb

kun ka mołmun, yi nimba ni piirim. Yi mił peng, Gos Eiparam kin, eim ek ka ei, ok nipi ngurum. Nga Gos ek ka yi nirim,

“Eiparam, nim pii gii ełe, nim wumb tiłap eipi orung orung pei, Gos nge epi ka wii singii.”

⁹ Pe yi mił, wumb nii endi pii gii ningii wumb ei, pii gii wu Eiparam kin ouni, Gos nge epi ka wii ei singii.

¹⁰ Ba wumb pei en enim yi ni piinmin, lo ek ekii siłmin oł mendpił ei, epi pei to mani kindnim ni piinmin. Ba wumb yi nge, dup konu kis ełe ngenj kumbii singii. Keimi, Gos nge ek ka yi ninim,

“Wumb pei Gos nge ek ka pałim ek ei, pei ekii sinenjing kin, wumb ombu pei ei, dup konu kis ełe, ngenj kumbii singii.”

¹¹ Gos nge ek ka yi ninim,

“Wu endi eim Gos kin pii gii nimba wu ei, Gos wu ei kin, wu kun ka mułun,”

pa nimba. Wu ei, eim noman konj kunum kunum sipi mułmba. Yi mił pałim ei, sinim piipin pol tumun. Wu endi eim lo ek ekii seng kin, Gos wu ei, wu kun ka, yi nimba, andłam endi sinałim mon.

¹² Lo ek ei, pii gii ende mił mon! Gos nge ek ka yi ninim,

“Wu endi eim lo ek ombu pei ekii sipi endim wu ei, eim noman konj sipi, kunum kunum mułmba.”

¹³ Kraıs eim sinim lo ek ełe, ngenj kumbii sinim ełe, eim kin tonu wang sim. Sipi kin, sinim paki topu kin, Gos kin sipi orung sim. Keimi, Gos ek ka yi ninim,

“Wumb nii endi wu ei, ond peri eġe tonu pim kin, wu ei singambil sipi kin, ngenj kumbii dinga kis sipi kulmba.”

¹⁴ Gos eim yi miġ erang, Jiisas Kraiss eim kin, Eiparam nge epi ka wii ngolum ei, wumb tilap eipi kin, tonu wang singii. Gos yi miġ erang kin, sinim eim nge ek ka ei, pii gii nipin kin, Gos ok nirim miġ, eim nge Gui Ka simin.

Gos Eim Ek Dinga Nipi Pendrim Ek Ei, Gos Nge Lo Ek To Mani Kindnerim Mon.

¹⁵ Engnan noġ! Na sinim wumb eġmin oġ ei nge, piip kin nind. Pe wu endi eim kulmba peng kin, eim nge kingam noġ ei, ni piipi kin, eim pipe poġup sirim miġ, eim epi ombu, mok topu yi erim. Erpi kin, pipe ei nge, wumb endi eim pipe pulum miġ ei, to kis erik kin, eipi miġ pulerngii mon. Nga ek nimba ek ei endi, paki tok kin, yi er ninerngii mon ku. ¹⁶ Pe Gos eim yi nim, “Na ek ninj miġ, keimi ekii se tonu omba.” Pe ek dinga ei, Gos eim ek nipi, Eiparam kingam kin ouni mendpiġ, nipi ngurum. Eim ek endi yi miġ nipi kin, eim kingam noġ nguneririm mon! Nga kangii kin, pei nipi nineririm mon ku. Ba eim wu endeim kin mendpiġ nipi kin, eim ek dinga nipi yi nirim. “Nim nge kinganim mendpiġ ei,” eim embe Kraiss. ¹⁷ Na nind ek puġe ei, yi miġ palim. Ok, Gos eim mon endi ei, oġ dinga wii endi er pendrim. Nga ekii se, kung ngii 430 pei o purum. Pang kin, ekii se, lo ek ei tonu orum. Pe lo ek ei, ekii se tonu om ei, Gos eim nge ek dinga nipi pendrim ei, lo ek kapli to mani kindnermba mon. ¹⁸ Pe sinim lo ek ei, ekii silmin oġ ei, ekii sinjpin kin, lo ek

ei, Gos eim sinim simin ni pendrim epi ei, kapli Gos sinim kin epi ngumbii nirim epi ei, simin ni piimin. Nga sinim eim nge dinga ele pendrim epi ei, sinanmin mon. Ba Gos eim ek dinga nirim mił ei, eim Eiparam kin mendpił nipi pendrim mił, epi ka wii ngum.

¹⁹ Pe lo ek ei, nimbił oł erang pałim? Ei yi mił, Gos eim yi ni piirim lo ek ele erang kin, oł kis ei, peni ele tor omba, ni piirim. Piipi kin, lo ek ekii se kindang orum. Nga lo ek ei pepi mułang kunum ele, kangi ei mei ele omba. Ok, Gos eim ek dinga ni pendrim mił tonu orum. Ok Gos eim enjel ni, wu endi tuk mołum wu ei ni, ni nguk. ²⁰ Wu tuk mołum wu ei, eim wu endeim mendpił, kongun pinermba mon. Ba Gos endeim mendpił mołum.

Lo Ek Ei, Sinim Erinjpin Ekii Mił Ei, Sinim Kraiss Mołum Konu Simba

²¹ Pe yi mił, Gos eim ok ek dinga nipi pendrim ei, lo ek opu orung enim min? Ei mon! Pe lo ek ele, sinim noman konj simin nemin, ngułang kin, Gos kin oł kun ka enmin oł ei, lo ek pałim mił yi ekii si ngułamin; ba ei kapli enenełang!

²² Ba pe Gos nge ek ka yi ninim, "Oł kis pei ombu, wumb kung gui mił poł tuk sipi mundum. Eim yi mił erang kin, sinim wumb Jiisas Kraiss kin pii gii nipin mulnjpun kin, Gos eim nge pii gii wumb ngumbii nipi, ek dinga ni pendrim epi ei, sinim simin.

²³ Ok sinim pii gii ek ei, pii kun enenjpin kunum ei, lo ek ele ambił gii ni moł punjpun. Moł pamin kin, pii gii nimin ek ei, sinim kin peni ele tor orum. ²⁴ Yi mił erang, lo ek sinim erinjpin ekii

mił erang kin, lo ei sinim sipipi kin, Jiisas Kraiss kin tu wunum. Tu wang kin, sinim Gos eim nge ek ka ei, pii gii nemin kin, Gos eim sinim wumb kun ka mił nimba. ²⁵ Pe pii gii ek ei, sinim kin opu poru neng kin, pe sinim erinjpın ekii mił, lo ek ele, nga mandring mulełamin mon!

Enim Pii Gii Ninmin Ei, Gos Kingam Noł Mendpił Mołmun

²⁶ Enim pei Kraiss Jiisas kin pii gii ninmin ele nge, enim Gos nge kingam noł mendpił mołmun. ²⁷ Enim wumb Kraiss kin noł pik wumb ei, enim pei Kraiss kin dambiltik ende puk kin, enim Kraiss nge oł kun ka erik mołmun. ²⁸ Yi erang kin, Jura wumb endi mon; nga Griik wumb endi mon; nga kongun wii elmin wumb endi mon; nga wumb endi eim noman ele epi elim wu endi mon; nga wu endi mon; nga amb endi mon. Ba akip enim Kraiss kin dambiltik ende puk kin, wumb ende pupun mołmun. ²⁹ Pe enim Kraiss nge wumb mulnjung kin, pe enim Eiparam nge kingam ambilam noł mulngii ku. Pe nga, enim mołmun wumb ei, Gos ok Eiparam kin ngumbii ni dinga nirim mił epi ei, enim pe akip singii.

4

Gos Nge Kingam Noł Mołmun

¹ Na nge ek ei yi mił, Arim nge epi kanim kanim, eim kingam eim pei, sipi poru nimba. Pe kingam ei, eim Arim nge epi pei tep erpi mołum. Ba eim kangil gał mił multum kunum ei, eim nge kongun wii wu, ende mił multum. ² Ba wu num mołpu, tonu kindilim wu ni, wumb tep erik

mołmun wumb ei kin, ek nipe ek niłmin ei, kangii ekii sipi, yi er mołpu, pang pang kin, arim nipi pendrim kunum ełe, poru nimba. ³ Pe sinim yi ku, sinim kangil mił mułpun kunum ei, sinim ya mei mani ełe epi ei, pei sinim kan mił ngurum. ⁴ Ba kunum ei kapli erang kin, kapli Gos eim nge kingam kindang opu kin, amb Mariya eim mengim. Nga eim lo ek ełe ekii sipi, er mułum. ⁵ Nimbił erang, eim opu, sinim lo ek ełe mandring mulnjpun wumb ei, sipi orung simba nge om. Yi mił erang kin, Gos sinim sipi kin, sinim eim nge kingam ambilam noł mił mułmun.

⁶ Pe enim Gos nge kingam ambilam noł mołmun. Yi peng kin, Gos eim kingam nge, noman Gui ei kindang opu kin, sinim noman tuk ełe opu kin, dinga wii tonum. Wii topu, “Wusa, Wusa,” yi nim. ⁷ Yi erang kin, nim kongun wu wii mił, mulałin mon. Nim Gos nge kingam. Pe Gos nim sim kin, nim eim kingam mił mulnjii. Mułun kin, pe nim Gos eim epi ombu sinjii ku.

Pol Galeisiya Wumb Ei Kin Eim Noman Embin To Piim

⁸ Ba ok, enim Gos mołum ni piinenjing mon. Piinarik kin, ya mani mei ełe epi ni, gui kengii ni, epi ombu ni, ei Gos kend mił kan ngang kin endnjing. ⁹ Ba pe enim Gos ei piinmin. Na enim kanip nind, Gos eim enim kanpi poru ninim. Pe enim nimbił erang, enim nga Gos kin buł ngok, ak tok, orung puk kin, mei ełe gui kis ei, nga ekii sik, nga kongun owundu wii mił ei, nga sik, erngii punmun min? ¹⁰ Kunum owundu endi, enim kanilmin kunum ei min, oi konj er tołum

kunum ei min, kuni owundu tonu wang nołmun kunum ei min, kung ngii konj tonu ołum kunum ei min, enim epi kanim kanim kanılmin. ¹¹ Na enim piip kin, mund mong end. Mon pim kin, na enim kin kongun dinga enj ei, wii mił ba, ni piip moł.

¹² Engnan noł! Na enim kin piip ke nip, enim ok na moł mił, yi mułngii. Na enim mołmun mił, na op poru nip moł. Enim na kin pund mong endi enenjing mon. ¹³ Enim piinmin; ok na nam ngenj ełe ening pirim. Yi erang kin, kumna na op enim kin, Gos nge ek ka ei nip, enim ngur ei, na kumna or. ¹⁴ Yi peng kin, na nge ngenj ełe ening ei, enim kin oł embin mił tonu orum, ba enim na kin buł ngunenjing mon. Nga enim na kin ten kulenjing mon ku. Ba enim na sik, ngii konu sipnjing ei, enim Gos nge enjel endi mił yi sipnjing. Nga enim Krai Jisas mił, yi na sinjing. ¹⁵ Pe enim noman ka ka ni, jili orung pałim? Na enim ełmin oł ei nge, keimi kanip nind. Pe kunum ełe, enim kaplı erim kin, enim nge ningił akik tor singii. Sik kin, na ngungii; ba enim oł ei, kaplı enerngii. ¹⁶ Nimbil erang na ek keimi nip enim ngunj ełe nge, na enim kin, opu orung erip enim ngunj min?

¹⁷ Wumb kombur enim, oł yi, yi erei, ningii ei, am ek ka wii ningii; ba enim Krai nge wumb si tor simin ni piik, yi ningii ei, enim wumb en enim, embe ambil tonu kindngii, ni piik, niłmin ku. Ba ei oł kun ka mon. Ei oł kis. ¹⁸ Pe sin sinim ek ka ninjpin kin, ei ka! Kunum kunum sinim yi mił ermin, ei kaplı. Pe sinim ende mulenjpın kin, oł kun ka ei, enim si kindnerngii mon. ¹⁹ Enim na nge kingam noł mołmun! Na ngenj kumbii nga sind ei, amb endi kangił mengmba peng sinim

mił, na sind ei, sip pamb kin, Krais enim noman tuk ełe, opu mułang kin, poru nimba. ²⁰ Na enim kin noman enim ei, pe na enim kin kunum ełe, mułmbii end. Na ek endi eipi mił nip enim ngumbii end. Na enim enmin oł ei, na noman embin to piind.

Eikar Kin Sera Teł Ek Ekin

²¹ Enim lo ek ełe, ekii simin ni piinjing kin, pe enim na nengin piimbii. Pe enim lo ek piinenjing min? ²² Gos nge ek ka yi mił ninim. Eiparam eim kingam tał mulnjunguł. Amb kongun wii mił ełim amb Eikar ei, kangi endi mengim; nga amb wii kongun enałim amb Sera ei, kangi endi mengim ku. ²³ Amb kongun wii mił ełim amb Eikar ei, kingam mengim ei, wu amb tep tołmun oł ei, kangi ei mengim. Ba amb kongun wii enałim amb Sera kingam ei, Gos nge ek dinga nipi pendrim mił, Gos eim paki tang kin, Sera kangi mengim. ²⁴ Pe ek ekin ei, pułe yi pałim. Amb tał oł erkił ei, Gos kin oł dinga wii ni pendrim mił, ende er pendkił. Amb endi Eikar ei, yi mił andan topu kin, komung Sainiyai ełe, lo ek dinga nipi, Gos ngurum. Amb ei nge kingam noł tonu ok ei, wumb kin kongun wii mił erngii pirim. Am Eikar oł yi mił andan turum. ²⁵ Sainiyai ei komung endi, Arepiya mei konu owundu ełe mołum, niłmin. Pe amb Eikar ei, Jerusalem lo konu ek ełe mił mołum. Jerusalem konu ełe amb ei, eim kongun wii ełim nge, kingam noł kin ouni mił mołmun. ²⁶⁻²⁷ Ba Jerusalem konu ełe, endi tonu epin konu ełe sałim ei amb Sera ei sinim nge menjpin ei, eim wii mołum mił; sinim yi mił mołmun. Gos nge ek ka

yi nipi, Jura wumb kin tilap eipi wumb kin, nipi ngonum.

“Nim amb nim kirim kep seng kangil ming-nalin ei, nim kapli pe ka piinjii. Nim amb kangil mengnjii mił piikin kin, ngenj kumbii sinalin ei, nim gupu aki tokun kin, wii dinga tokun, ka piinjii. Nga amb endi wenjing molałim amb ei, eim kingam noł pei mołmun. Ba amb wenjing mołum amb ei, kangil mengnim ei, pei molałmin mon.”

²⁸ Na nge engnan noł! Enim wu Aisak mił yi mołmun. Ei nge Gos eim ek dinga nipi pendrim mił ele, akip enim Gos nge kingam noł mołmun. ²⁹ Ba pe kangi endeim mam mengim ei, wu amb menginmin oł ei mił mengim. Ei ok kangi endi kin, oł embin tui ngurum kangi ei, eim mam Gos nge Gui Ka ele mengrim. Pe oł yi mił ku pałim. Pii gii ninenjing wumb ei, Gos Gui Ka noman tuk ele mołum wumb ei kin, oł embin tui ngołmun. ³⁰ Ba Gos nge ek ka nipe ek ninim? Ek ka ei yi ninim,

“Amb kongun wii elim amb ei kin, kingam tał to eipi kindangin, pangil. Nimbił erang kongun wii elim amb eim kingam ei, amb endi eim wii mił mołpu kin, mengrim kingam ei, eim nge arim epi pei ei, kumb se kangi ei, sinermba, mon,” Gos nge ek ka yi ninim.

³¹ Yi mił ku, angnan noł, sinim amb kongun wii elim amb Eikar ei, eim nge kingam noł mon. Ba sinim amb kongun wii enarpi mołum amb Sera ei, eim nge kingam noł mołmun.

5

Sinim Wii Mił Er Mułmun Ei, Am Kun Mił Mułmun

¹ Krais eim sinim kan ngii mił ele si tor sim. Seng kin, sinim wii kun ka er mułmun. Sinim am dinga wii angpin er mułmun. Sinim wumb nga kan ngii mił epi, si tuk simin ni enermin mon; ba angk dinga er mułmun. ² Piinmin, na Pol na enim kin ek nip ngond. Pe enim ngenj ei kan wiik tangin kin, kopisnjing ele nge, Gos enim sipi orung simba, ni piingii ei, Krais nge kongun ei, enim kin endeim endeim ni, paki tunermba mon! ³ Enim kan wiik tangin kin, enim nge ngenj kopisnjing kin, na ek ei nip peni ele tor kindmbii end. Pe enim oł ei enjing kin, kapłi enim lo ek am pei ei kin, ekii singii. ⁴ Pe enim lo ek, ekii simin ele nge, Gos wumb kun ka nimba ni piinjing kin, kapłi enim Krais si kindik poru ninmin. Pe lo ek ele, Gos enim wumb kun ka mołmun ninermba mon! Nga enim Gos nge noman ka ngołum ei, si kindinmin ku. ⁵ Gos nge Gui Ka dinga ele nge, sinim Gos kin pii gii ninmin. Nipin kin, Gos sinim kin wumb kun ka mołmun, nimba ei nge, sinim kui er mołmun. ⁶ Pe wu endi eim Krais Jiisas kin dambiltpi ende pu mułum kin, kapłi ngenj kopsik enmin oł ei, oł wii mił pimba. Nga wu endi ngenj kopsipi oł yi enermba ei, kapłi oł ei, wii mił ku pimba. Ba pii gii ei yi erang kin, wumb eipi kin noman ngungii ełmin oł ei, oł mendpił palim.

⁷ Ok enim oł kun ka er andiłmin. Pe nga wumb nii endi, enim ek keimi mendpił ei, ekii singii nipi kin, andłam ondu ngonum? ⁸ Gos eim enim to tonu kindpi mundum ei; ba enim noman to piik

kin, ekii sinmin ek ei nge mon. ⁹ Bres ołum epi yiis ei aninga endi kindiłmin ei, bres pei owupu owundu ełim. ¹⁰ Na Jiisas Owundu kin pii gii nind ei, enim na noman ełe ekii singii. Sik kin, enim noman endi eipi ekii sinerngii mon! Wu endi enim noman embin to ngopu kindnim ei, eim embe na piinand. Wu ei, eim mong kis enim ełe, eim ekii se, kumbii kis simba.

¹¹ Na angnan noł! Nimbił erang na ngenj kopisngii oł ei nge, na ni tor kindnand ei nge, enim na kin oł embin tui ngonmun. Pe na ek oł ełe nge ninenj mon; ba Jiisas ond peri ełe kułum ek ni tor kindind ei nge, wumb pii gii ninenjing wumb ei, noman to kis piik erngii. ¹² Na noman ełe, wumb ombu enim noman to kis erik kin, enim ngenj kopismin oł enmin wumb ei, en enim nge ngenj orung pei endi kopsik kin, si kindngii ei kaplı.

¹³ Na angnan noł! Gos enim to tonu kindpi sim ei, enim Gos eim nge kingam noł molk kin, enim kan ngii mił, nga mulerngii mon! Enim wii mił mułngii. Ba mon peng kin, enim nge noman yi mił piingii. Sin sinim ka mołmun ni piyangin kin, noman ok nge tonu omba. Enim noman yi nge, ni piinerngii mon. Ba enim engnjing noł kin, noman ka ngungii. Ngok kin, wumb ei kin kongun wu mił, ka erik mułngii. ¹⁴ Lo ek pei ei, ya tuk lo ek endeim mendpił ełe pałim. Lo ek yi ninim, “Enim mułngii konu ełe mandi mułngii wumb ei, noman ka ngok, paki tungii. Ei ni ninim noman ka piilin mił, yi mił paki tołun enjii.” Pe enim mułngii konu ełe mandi mołmun wumb ei kin, noman ngok, paki ka tunjung kin, kaplı enim lo ek

pei ekii sinmin. ¹⁵ Ba en enim kung simbii wumb nołum mił, wumb endi kongk nunjung kin, enim ek kis nik kin, en enim op tuk erik ei, kan kun erik mułngii. Kom se piyei! Mon pim kin, enim pei to kis erik kin, am puk, poru ningii.

Gos Gui Ka Nge Oł Ei Nin Noman Ngenj Ok Nge Oł Ei Nge

¹⁶ Ba na ek ei yi mił palim. Enim Gos Gui Ka nge, oł yi mił erik endnjing kin, kapli enim noman ngenj ełe ok nge ei, ekii sinerngii mon! ¹⁷ Yi mił ku, noman ngenj ok nge ei, Gui Ka oł ei to mani kindmbii nip enim. Nga Gui Ka ei, eim wumb ngenj noman ok nge ei, to mani kindmbii ni piipi enim ku. Pe tał eł ełip, opu orung ouni ełmbił. Yi mił erang, sinim epi endi ermin ni piimin ei, kapli enermin mon. ¹⁸ Pe sinim Gos nge Gui Ka oł ei ekii sinjpin kin, kapli sinim nga lo ek ełe, mandring mulermin mon.

¹⁹⁻²¹ Enim noman ngenj ok nge oł ei, pei kanik poru ninmin. Ei yi mił, wu amb ningił owuł owuł kanik ełmin oł ei ni, oł kis ełmin ei ni, noman tuk penj mołum oł ei ni, wu amb noman ełe oł kis ni piik mił, sikir noman ełe tonu wang ełmin. Nga gos kend kin ekii sik ełmin oł ni, nga kum keming ełmin oł ei ni, opu orung ełmin oł ei ni nga ek mił ełmin oł ei ni, wu endi kin epi bun bun sik ełmin oł ei ni, nga noman tuk kis piik ełmin oł ei ni, en enim noman ełe mendpił ekii siłmin oł ei ni, mok tok tiłap tał eipi eipi puk ek mił ełmin oł ei ni, siłap ende poł sik, eipi punmun oł ei ni; nga wumb kin noman kis piik ełmin oł ei ni, nga noł nok, wulu puk ełmin oł ei ni, noł nok, non kis

erik, golang kis nik, oł ei ni; oł kis kanim kanim yi mił ełmin. Kumb ok na enim kanip ek dinga nir mił, pe yi ku, na nga enim kanip ek dinga nind ei, am wumb pei, konu orung orung pei, oł yi minj erik punmun wumb ei, Gos sinim tep er mołum konu ełe wumb ombu nge, tuk punerngii mon mendpił!

²² Ba Gos nge Gui Ka ei yi erang kin, mong to er peni ełe ei, yi mił kindilim wumb eipi kin noman ngok; nga noman ka piik; nga noman emin peng; nga wumb en enim tumun ni piik erngii ei, kan wiik tok; nga wumb eipi kin oł ka erik ngungii; nga wumb eipi paki tok; nga kunum kunum oł kun ka minj er endngii! ²³ Nga wumb eipi noman kun ełe oł takil takil erik; nga en enim noman ngenj ełe ok nge ei to mani kindik; oł ombu nge lo ek endi, yi enerei mon; nipi pendim pinałim mon. ²⁴ Wumb Kraiss kin pii gii niłmin wumb ei, wumb eipi epi kan bun bun sinmin epi ei nin, ningil ełe oł kis ermin ni piik kin, kan ka piinmin oł ei nge nin, noman ngenj ok nge ei sipik kin, ond peri ełe nil to poru ninjing. ²⁵ Gos nge Gui Ka ei, sinim kin noman konj ka ngum kin, kapli nga sinim yi ku, Gos nge Gui Ka ełe nge, oł kun ka ei, ekii sipin er mułmun ku. ²⁶ Sinim nge embe ei, wii mił ambil tonu kindnermin mon! Nga enginjpın noł noman tuk ełe, er kis erpin ngunermin mon. Nga wumb eipi epi nge ei, sinim ni piipin kin, yi mił piinerman mon ku.

6

Sinim Enginjpın Noł Paki Topun Oł Embin Tui

Ko Wumun

¹ Angnan no! Enim kinangin; wu endi mon sim kin, enim Gui Ka mułum wu endi, enim wu ei kin, ek ei noman emin ngok kin, taki taki nik, paki tok erngii ei, Gos kin mong sim. Enim pei endeim endeim ni, kan kun erik mułngii! Mon pim kin, Seisen enim mong, 'Yi sei, yi sei!' nipi ermba ku. ² Engnjing no!, enim ngenj ele embin endi pim kin, kapli enim paki ka tungii. Oł yi nge erngii ei, enim Kraiss nge lo ek ele, piik kin, ekii sik poru ningii. ³ Pe wu endi eim yi piimba, 'Na embe palim,' ni piimba wu ei, eim embe pinermba mon! Wu ei, eim noman tuk ele, ek kend topu ngonum. ⁴ Wumb pei en enim kongun enmin mił ei, mok tok, erngii kongun ei; ka min kis? Wu endi eim oł yi mił erim kin, eim oł ele nge, ka piimba. Mon pim kin, wumb eipi erngii oł ei nin, eim enim oł ei sipi, ende kindpi kin, mok topu ermba. ⁵ Wumb endeim endeim ni, en enim oł embin tui ei, en enim pei ko wungii.

⁶ Wu endi eim Gos nge ek ka ei, emb to sirim kin, eim nge epi ka wii pei mok topu kin, ek emb to ngurum wu ei ngumba.

⁷⁻⁸ Mon pim kin, en enim noman tuk ele ei, ek kend tok erngii ei, wumb endi, Gos kin ek kend topu ngumba mił, pinałim mon. Pe wu endi eim kuni emb aka pin telmba mił kuni ei, nga tonu op kin, mong tang simba. Nga kuni eipi endi mon. Pe wu endi eim noman ngenj ok nge ei, kuni mong kis mił telim kin, wu ei eim kuni mong kis tengmba. Nga wu ei, eim dup konu kis ele, kumbii kis simba. Ba wu endi eim Gos Gui Ka ele kuni mong ka mił telim kin, wu ei Gos nge Gui Ka

erang kin, wu ei eim kuni mong ka mił, noman konj sipi kin, kunum kunum konj ka mułmba. ⁹ Yi peng piipin kin, sinim oł kun ka ei, ten kułpun oł yi enermin mon. Pe sinim oł kun ka ermin ei, ten kularpin yi mił enjpin kin, kunum ka simba kunum ei, sinim kuni mong keimi mił simin. ¹⁰ Yi mił ku, pe sinim kunum endi, andłam endi kan sinjpin kin, pe sinim wumb pei kin, oł kun ka minj ermin. Ba sinim noman ełe kun ka peng kin, enginjpin noł Jiisas Owundu kin pii gii nik, mołmun wumb ei kin mendpił, oł kun ka mendpił ermin.

Pol Eim Krajs Nge Ond Peri Ei Ko Wupu Ka Piim

¹¹ Enim keningii! Nam angil ek mon ei, na owundu połup kin, enim ngond. ¹² Wumb kombur dinga puk kin, enim ngenj ełe kopisngii enmin. Nimbił erang oł yi mił enmin? Ei en enim, wumb eipi nge kumb ełe, sin sinim embe tonu ba, ni piik enjing. En enim yi mił piinjing. Mon pim kin, wumb kombur sinim Jiisas Krajs nge ond peri ełe kułum ei, pii gii ninmin ei nge, sinim oł embin tui ngonum nik enmin. ¹³ Yi peng kin, Jura wumb ngenj kopsik ełmin oł ei, en enim lo ek kun ka ekii sinałmin mon. Ba wumb en enim yi ni piinmin ei, enim ngenj ei, kopispin ei nge piik kin, wumb en enim ngenj ełe kanik kin, sin sinim embe tonu ba, ni yi mił piinmin. ¹⁴ Ba na nam epi eipi endi, embe ambił tonu kindnermbii mon! Ba na nam Jiisas Krajs sinim Owundu nge embe ei mendpił, ambił tonu kindmbii. Eim ond peri ełe kułum ei nge, na noman ka piip ngond. Krajs eim nge ond peri ełe ei, na ningil mei ełe oł pei, kołpu poru

nim. Pe na nam mei wumb ningil eġe, kulii wumb miġ moġ. ¹⁵ Yi peng kin, ngenj kopsik eġmin oġ ei, oġ wii miġ paġim. Nga wumb kombur ngenj kopisnaġmin oġ ei, oġ wii miġ ku. Ba Gos sinim erang kin, sinim wumb konj miġ moġmun wumb ei, oġ am keimi mendpiġ! ¹⁶ Wumb pei en enim na ek ninj miġ oġ ei, noman eġe ambiġ gii nik, ekii sinjing kin, wumb ei noman tuk eġe, Gos noman ka nin, noman emin seng kin, nga Esrel Gos nge wumb ei kin ouni muġngii.

¹⁷ Pe nga ekii se, wumb endi na kin, noman embin nga endi ngunerngii mon. Nimbiġ erang wumb Jiisas tuk ngenj kus ei, na nge ngenj eġe paġim.

¹⁸ Angnan noġ! Sinim nge Owundu Jiisas Kraiss nge noman ka ei, enim nge noman gui eġe kin, kunum kunum muġmba.

Gos Nge Ek Ka Ei Sinim Kin Ngołum
The New Testament in the Nii Language of Papua New
Guinea

Nupela Testamen long tok ples Nii long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nii

Dialect: Central Wahgi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

57529bce-9e23-5350-904d-243a1b359818